

VRAAG EN ANTWOORD

De volgende reactie ontvingen wij van de Heer Erik Dekeyser :

Op een vraag van de Heer Guido Cornelis (Gh. T. 1990 - N° 2 - p. 106) trekt de Heer David Maes in zijn antwoord (Gh. T. 1990 - N° 4 - p. 231) een verkeerde conclusie door te schrijven dat het Spanjaardkasteel in 1827 werd afgebroken en dus in 1850 niet meer bestond.

Hierbij een paar opmerkingen. Met "Het Kasteel" of "Het Oud Kasteel" bedoelt men hier wel degelijk het zgn. Spanjaardkasteel in het gewezen St.-Baafsdorp en -abdij. Het kasteel werd afgebroken tussen 1825 en 1850. Mijn betovergrootouders Bernard De Keyser en Amalia Rasschaert vestigden zich op 24.4.1841 in "Het Kasteel" nr. 140 en woonden er in 1855 op het nr. 154 (1). Mijn overgrootvader Henri De Keyser werd er op 1.2.1850 geboren : "in het oud kasteel" (2) en 's anderendaags gedoopt in de kerk van St.-Jacobs. Vanaf 1835 werd de eetzaal van het kasteel gebruikt als bidruimte, toegewijd aan de H. Macharius. De wijk die toen nog afhing van St.-Jacobs, maar door proosten werd bediend, werd in 1873 zelfstandige parochie en in 1882 werd de nieuwe kerk in gebruik genomen. Door de afbraak van het kasteel kwamen delen van de vroegere abdij te voorschijn die in 1834 door het stadsbestuur als museum werd ingericht.

J. Steyaert schrijft in zijn "Beschrijving van Gent" van 1838 het volgende : "Thans wordt het Kasteel door vele huisgezinnen, voornamelijk van werklieden bewoond, en men ziet er gedurig nieuwe huizen komen, die reeds geheele straten vormen". Aanvankelijk noemde men de wijk gewoon "Het Kasteel". Naargelang er meer huizen werden gebouwd ontstond wellicht de noodzaak de straten een afzonderlijke naam te geven. Mijn voorouders woonden nadien in

de St.-Machariusstraat 11. Mogelijks gaat het hier om dezelfde woning, maar kreeg de straat uiteindelijk een naam.

Ook het Gravensteen werd door burgers bewoond. Familie van mijn echtgenote woonde in 1850 "Gravenkasteel 53." (2)

(1) Bevolkingsregisters Stad Gent 1837-1846-1847-1856.

(2) Burgerlijke Stand Stad Gent 1850.

De Heer **Michel Vigneron** (Ath) zoekt een beschrijving van de belegering van Gent in 1708. Dit om een studie te kunnen aanvullen betreffende Simon de Bauffe die aan deze belegering deelnam.

Wie kan hier helpen?

De Heer **Leon Elderweirt** heeft aandachtig het artikel over de Brugsepoort gelezen. Hij zegt : In Gh. T. 1990 - Nr. 3 - p. 121 schrijft Lode Hoste "Men bemerkt dat de Sint-Jan Baptistkerk op een vroegere molenberg werd gebouwd." Dat schijnt juist te zijn want in de brochure "100 jaar Kerk Sint-Jan Baptist" staat dat eveneens, maar over welke molen het gaat en welke zijn naam is, staat nergens vermeld.

Ik bezit ook al de druksels die de E.H. Vandenbroucke daarover geschreven heeft, maar ook daar geen woord over de naam van die molen. Zijn interesse voor dit onderwerp is begrijpelijk wanneer men weet dat de Heer Elderweirt koster is van deze kerk.

Is er onder onze lezers een "molinoloog" die zijn gewettigde nieuwsgierigheid kan bevredigen?

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van de Heer **Jozef Van de Castele** ontvingen wij de volgende interessante brief :

EEN PAAR AANTEKENINGEN BIJ EEN BLAZOEN

Met veel belangstelling hebben we de twee bijdragen gelezen die Ronald de Buck heeft gewijd aan de *51 Blazoenen van Ridders in de Orde van het Gulden Vlies*. (Nrs. 3 en 4 van Ghendtsche Tydinghen 1990.)

Maar zij die wat vertrouwd zijn met de geschiedenis van Het Land van Nevele hebben vreemd opgekeken toen ze lazen bij nr. 47 dat Filips van Montmorency te Nivelles was geboren.

In de majestueuze Sint-Martinuskerk te Weert (Nederlands Limburg) ligt aan

de voet van het hoofdaltaar een mooie grafsteen met deze tekst :

HIC JACET.
PHILIPPUS DE MONTMORENCY
CELEBERRIMUS COMES DE HORNE.
DOMINUS WERTHAE. ALTENAE. NEVELAE.
CORTESSEM. BOCHOLT ET BREUGEL. PRAEFECTUS
HEREDITARIUS THORENSIS. EQUES AUREI VELLERIS.
ARCHITALASSUS ETC. ETC.
CAPITE PLEXUS BRUXELLIS NONIS JUNII.
MDLXVIII.
DUCIS ALBAE SALVO ARBITRIO.
HUC DELATUS ET SEPULTUS IX KAL. JULII.
EJUSDEM ANNI.

(In vertaling : Hier rust Filips van Montmorency, doorluchtige graaf van Horne, heer van Weert, Altena, Nevele, Cortessem, Bocholt en Breugel, erfvoogd van Thorn, ridder van het Gulden Vlies, opperhoofd van de Vloot enz. enz., krachtens de sententie van de hertog van Alva te Brussel onthoofd op 5 juni 1568, naar hier overgebracht op 23 juni van hetzelfde jaar.)

Geboortejaar en geboorteplaats worden in het grafschrift niet aangegeven. En met reden : tot hiertoe is er nog geen archiefstuk voorhanden om die gebeurtenis te staven. Op zijn proces in 1568 heeft Filips van Montmorency verklaard dat hij toen 50 jaar oud was en dat hij ergens in Vlaanderen was geboren.

50 jaar oud : was dat gegeven juist of benaderend? Steunend op die verklaring geeft men het geboortejaar 1518 aan. Maar er zijn historici die 1524 of 1526 vermelden voor het geboortejaar van Filips van Montmorency.

Ergens in Vlaanderen geboren : heel waarschijnlijk is dat op het kasteel van Ooidonk te Bachte-Maria-Lerne, residentie van de heren van Nevele.

Nivelle (zonder s), Nivella, Nevele, Nevela : het is al koek van één deeg. Welk verband is er nu tussen Nivelle en Montmorency? Einde XVe eeuw is er een tak van de aloude adellijke Franse familie Montmorency die zich in het Land van Nevele komt vestigen. Die heren spraken uiteraard Frans en de oorkonden die van hen uitgaan zijn dan ook in die taal gesteld. Nivella, een van de Latijnse benamingen voor Nevele, wordt in Nivelle verfranst. Zo lezen we op een oorkonde uit 1503, in het Franciscaans Instituut te Sint-Truiden bewaard : *Jehan, baron de Montmorency et de Nevele* en op het rode zegel aan dat document gehecht staat *Seigneur de Nivelle*. Maar met Nivelles = Nijvel hebben de Montmorency's niets uit te staan.

Filips van Montmorency heeft bij erfenis het graafschap Horn of Horne verkregen. Niet ver van de Maas, in Nederlands Limburg, ligt Horn, een plek waar het stamslot van de graven van Horn stond. Wat Hoorn betreft, dat is een havenstad uit Noordholland, die ook een rijke geschiedenis heeft, maar in geen verband

staat met de graven van Horn. Zo komt het dat men tegenwoordig de voorkeur geeft aan de benaming Horne of Horn als het deze laatste betreft.

LITERATUUR

GEURTS P., *De graaf van Horne Filips van Montmorency*, Zaltbommel 1968.

JUSTE T., *Le Comte d'Egmont et le Comte de Hornes*, Bruxelles 1862.

SCHEERDER J., *De graaf van Horne in Het Land van Nevele*, afl. 1 1980.

VAN DE CASTEELE J., *Er is Jean de Nivelles en Jean de Nivelles* in *De Autotoerist* nr. 9 1978.

Prof. Dr. A.K. Evrard schreef ons :

Ingevolge het vriendelijke artikel op blz. 235 van nr. 4 (15 juli) - waarvoor dank -, een kleine correctie :

- Het gaat niet om een G. Sarton-PRIJS maar om de G. Sarton-MEDAILLE.
- De gedenkplaat voor de stichter der Gentse universiteit Koning Willem I in het Peristylum aan de Voldersstraat kwam er wel op mijn initiatief doch werd namens VTB bekostigd door voorzitter Jozef van Overstraeten (die zoals geweten onnoemelijk veel deed voor het behoud en de uitbreiding van ons cultureel patrimonium).

De volgende mededeling ontvingen wij van de Heer **Paul Huys** :

In G.T. XIX/1 van 15 jan. 1990, blz. 54, werd mijn "vraag" over de *herberg "S. Ternuyt"* gepubliceerd (waarvoor dank!). Vrij toevallig vond ik nu zelf (denk ik) de oplossing. In zijn artikel "Een belangrijke Oudenaardse bundel marktliederen" (in : *Volkskunde*, LXXXVIII, 1987, nr. 1, p. 15-16) vermeldt de auteur, Prof. Dr. Willy Braekman, het lied "Jonge meyskens, komt maer by", waarin "*het schip van Sinte uyt*" voorkomt.

Sinte uyt = Sinte(n)uyt = Sinternuyt (te vgl. met Sinterklaas) = S. Ternuyt, zoals die herberg in 1782 in de Gentse Geluk-straete heette.

Het element *sinte* in Sinte(m)uyt is allicht te vergelijken met Sinte niemand (iemand die niets te betekenen heeft) en dergelijke uitdrukkingen meer. Sinte uyt (voor een leeggedronken pint?) is voor een herberg misschien niet zo een gekke naam...

Zou dit een plausibele verklaring kunnen zijn voor S. Ternuyt?

Bovendien komt het ons voor dat een herbergnaam als "S. Ternuyt" (wat ook de juiste verklaring ervan moge wezen!) zonder enige twijfel ook moet te maken hebben met het welbekende "*Schip van Sint-Reinuyt*" en zijn lading van sukkelaars en mislukten, die te vergelijken zijn met de bemanning van het "Narrenschip" van Sebastian Brant... Over dat "Schip van Sint-Reinuyt en zijn lading" schrijft Prof. Willy L. Braekman in het vierde hoofdstuk van zijn zopas verschenen, merkwaardige studie over marktliederen, rolzangers en volkse poëzie van weleer, onder de titel "Hier heb ik weer wat nieuws in d'hand". Zelf vonden we recent nog een "Liedeken op de banckeroetiers, suypers en deugenieten, die met 't schip van S. Reyn-uyt naer 't luy-lecker Eylandt moeten vae-

ren". Het liedje, dat begint met de versregel "Uyt-stryckers, stelt u op de baen", werd gezongen op de stemme : "Meyskens die den tijdt verdriet". We vonden het lied in een vroeg-18e-eeuwse verzamelbundel in de Gentse Universiteitsbibliotheek (nr. H. 1840), getiteld "Het dobbel Refereyn-Boeck, ofte Nieuwe Wandel-dreve voor de jonckheyte, beplant met veel schoone jonghe spruyten van gheestelijcke Refereynen ende Liedekens, konst-yverich gemaect door François Forret" (Gedruckt tot Duynkercke by P. Labus, 172?). Het exemplaar dat we konsulteerden, kreeg een kerkelijk Imprimatur te Ieper in 1697. Genoegelijke lektuur verzekerd!

BIBLIOGRAFIE

Indien ook u steeds gefascineerd toehoort wanneer een stokoud Gentenaar u zijn levensverhaal doet, dan komt hier de kans van uw leven. Loop vlug even langs bij uw boekhandelaar en koop voor de prijs van 536 fr. het pas verschenen boek van Karel Degryse : PIETER SEGHERS, EEN KOOPMANSLEVEN IN TROEBELE TIJDEN. Pieter Seghers, 439 jaar geleden te Gent geboren (°1551 †1621), schetst u in eigen woorden zijn boeiende en afwisselende levensloop. Hij heeft het over zijn ouders, zijn huwelijken, de opvoeding van zijn kinderen, zijn eigen schoolopleiding in Gent, en wijdt u in omtrent zijn koopmansleerschool. Zijn zeldzame zestiende-zeventiende-eeuwse autobiografie is niet verstoken van emotie. Zijn verdriet bij de dood van zijn echtgenote en van zijn drie zoontjes is ontroerend en openhartig. Hij licht u in over zijn internationale blitz-carrière en neemt u mee naar Londen, Cadiz, Sevilla en Antwerpen. Uiteindelijk belandt hij opnieuw in Gent om er te rentenieren. Het Gentse stadsbestuur kon een vlot en tevens polyglot onderhandelaar, op de hoogte van alle financiële technieken, goed gebruiken bij de heropbouw van een zwaar geteisterde en deels ontvolkte stad. Pieter Seghers, geknipt voor die taak, werd verkozen tot schepen van de Keure in 1595, 1596, 1599, 1600, 1601, 1602 en 1612. Hij bracht het tot Gouverneur van de Armenkamer in 1592 en 1605 en werd benoemd tot trezorier in 1611. Het originele handschrift van deze - uit een eenvoudig ambachtelijk milieu afkomstige - koopman, bevindt zich in het Gentse Rijksarchief. Voorafgegaan door een voorstelling in een zestiende-eeuws kader, werd het manuscript in hedendaags Nederlands vertaald door Karel Degryse, assistent koloniale en overzeese geschiedenis aan de Rijksuniversiteit te Gent. Zowel het essay van de auteur als de autobiografie zelf, brengt u op een bijzonder levendige wijze in contact met mensen van vlees en bloed uit een ander tijdperk. Het boek werd uitgegeven door HADEWIJCH Antwer-

pen Baarn en wordt verspreid door Westland n.v. te Schoten. Een Gents boek dat in een Gentse bibliotheek beslist niet mag ontbreken.

R.D.B.
